

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

**PROJEKT VÝTVARNÉHO KROUŽKU
PRO DĚTI S ADHD V DĚTSKÉM DOMOVĚ**

Bakalářský projekt

Autor: Tereza Otrubová, DiS.

Vedoucí práce: doc. PhDr. Mgr. Petra Potměšilová, Ph.D.

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářský projekt vypracovala samostatně a použila jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Čechách pod Kosířem dne 17. 4. 2019

.....

Tereza Otrubová

Obsah

ÚVOD	5
1 CHARAKTERISTIKA PROJEKTU	6
1.1 Cíl projektu	6
1.2 Charakteristika Dětského domova a Školní jídelny Prostějov.....	6
1.2.1 Ekonomické zajištění dětského domova.....	7
1.3 ADHD.....	8
1.3.1 Historický pohled na osoby s ADHD	9
1.3.2 Příčiny vzniku ADHD	10
1.3.3 Diagnostika poruchy ADHD.....	11
1.3.4 Projevy dětí s ADHD.....	12
1.3.5 Přístup pedagoga k dětem s ADHD.....	14
1.4 Artefietika	15
1.5 Výtvarné techniky	16
1.5.1 Kresba	17
1.5.2 Malba	17
1.5.3 Grafika	17
1.5.4 Plastická a prostorová tvorba	17
1.5.5 Netradiční výtvarné techniky	18
2 TECHNICKÉ ŘEŠENÍ PROJEKTU	19
2.1 Finanční zajištění projektu.....	19
2. 1. 1 Rozpočet projektu.....	19
2. 2 Organizační zajištění projektu	21
3 POPIS PROJEKTU.....	23
3.1 Měsíc září.....	23
3.2 Měsíc říjen	25
3.3 Měsíc listopad	26
3.4 Měsíc prosinec	28
3.5 Měsíc leden	30

3.6 Měsíc únor	31
3.7 Měsíc březen	33
3.8 Měsíc duben	35
3.9 Měsíc květen	36
3.10 Měsíc červen	38
ZÁVĚR	40
POUŽITÁ LITERATURA.....	41
POUŽITÉ INTERNETOVÉ ZDROJE	43

ÚVOD

V místě mého bydliště býval dětský domov. Děti, které tam vyrůstaly, jsem znala od malička, hrávala jsem si s nimi, některé se mnou chodily i do školy. Až nyní v dospělosti si uvědomuji, jak náročné povolání vychovatele v dětském domově je, ale přesto bych se touto cestou chtěla v budoucím životě vydat. Abych byla připravená na tuto úlohu, chtěla bych během psaní závěrečné práce proniknout do jedné z oblastí, se kterou se s největší pravděpodobností při práci vychovatele v budoucnu setkám. Během studia jsem prošla odbornými praxemi v podobných zařízeních, kde jsem pracovala právě s dětmi, které se jeví jako neklidné, zlobivé, nepozorné. Ano, jedná se o děti s ADHD. Víím, že vhodným přístupem a terapií lze zmírnit důsledky této diagnózy. Cílem projektu je navrhnout výtvarný kroužek, který bude vhodný pro děti s ADHD. Záměrem projektu je také přispívat ke zmírnění negativních následků, zlepšení stavu a celkové kvality života nejen samotného dítěte, ale i lidí v jeho okolí.

Práci jsem rozdělila na tři části. V první části se budu zabývat charakteristikou projektu. Zde nastíním historii dětského domova, který jsem vybrala pro případnou realizaci projektu, a jeho financování. Dále se zaměřím na obsah projektu a jeho cíl. V následující kapitole se budu věnovat problematice ADHD, kde krátce popíšu historický pohled na osoby s touto diagnostikou, příčinám vzniku, diagnóze a projevům ADHD. V neposlední řadě se zaměřím na artefietiku a výtvarné techniky, které rozčlením na kresbu, malbu a grafiku. Druhou část věnuji technickému řešení projektu, kde se krátce zmíním o finančním zajištění projektu a podrobněji rozepíšu rozpočet projektu. Poslední kapitola bude věnována organizačnímu zajištění projektu. Ve třetí části mého bakalářského projektu se zaměřím na popis projektu výtvarného kroužku pro děti s ADHD.

Hlavním pramenem informací bude odborná literatura, zahraniční a internetové zdroje a dokumentace Dětského domova v Prostějově.

Ráda bych také poděkovala paní doc. PhDr. Mgr. Petře Potměšilové, Ph.D, za odborné vedení práce, vstřícnost a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

1 CHARAKTERISTIKA PROJEKTU

Tato část je věnována charakteristice dětského domova a jeho ekonomického zajištění. Ve druhé části práce se zaměříme na cíl projektu a základní terminologii dané problematiky. Kapitola také předkládá stručný historický přehled pohledů na osoby s poruchou pozornosti spojenou s hyperaktivitou – podle anglického originálu Attention Deficit Hyperactivity Disorder, dále jen ADHD. Dále nabízí srovnání různých definic této diagnostiky v pojetí odborníků na tuto problematiku. Uvádí také nejpodstatnější faktory pro vznik ADHD a jakým způsobem je lze diagnostikovat. Dále jsou zde popsány projevy dětí, které jsou charakteristické v souvislosti s touto diagnózou. V závěru se zaměříme i na vymezení výtvarné výchovy a její dílčí části.

1.1 Cíl projektu

Cílem projektu je vytvořit soubor aktivit, které lze využít v práci s jedinci, kterým byla diagnostikována porucha pozornosti s hyperaktivitou, a tím přispět ke zmírnění negativních následků, zlepšení stavu a celkové kvality života nejen samotného dítěte, ale i lidí v jeho okolí. Dále pak seznámit děti s novými a často neobvyklými výtvarnými technikami, které budou probíhat v prostorách dětského domova a v jeho přilehlém okolí. Děti se v průběhu kroužku seznámí se zajímavými údaji z různých oblastí, které využijí jak ve škole, tak i v běžném životě.

1.2 Charakteristika Dětského domova a Školní jídelny Prostějov

Prostředí Dětského domova Prostějov se stalo oporou při navrhnutí výtvarného projektu pro děti s ADHD. S ohledem na úzkou vazbu k této instituci připojuji také krátký exkurz do zajímavé historie zařízení. Pro sestavení základního přehledu vývoje jsem využila školní kroniky a další archivní prameny.

Dne 1. září 1953 začal provoz Zvláštní školy a Zvláštního dětského domova v Čechách pod Kosířem. Dětský domov se školou byl umístěn v zámeckém prostoru. Vychovatelé zaměřovali svoji činnost na tělovýchovu a rekreaci. Dále vedli kroužek „mičurinský“, maňáskový, čtenářský a fotografický. V mimoškolní výchově se děti účastnily prací, které byly užitečné pro veřejnost – pomoc při žních, sběr bylin a úpravy okolí budovy.

V roce 1958 došlo k dovybavení tělocvičny nákupem náradí a byla zařízena školní dílna – pracovní stoly. V mimoškolní výchově žáků probíhaly po celý rok školní zájmové kroužky – fotografický, pěvecký a maňáskový. Velkou váhu vychovatelé přikládali výchově k fyzické práci prospěšné jak dětskému domovu, tak i veřejnosti (Kronika školy I., 1951–1984).

Ke konci roku 1959 uspořádali vychovatelé výstavu prací dětí, která měla velký úspěch.

Po roce 1968 byly velkým přínosem pro výchovu pravidelné návštěvy divadel, filmových představení, koupání v lázních apod.

V letech 1981–1982 fungovalo sedm zájmových kroužků. Nejlepších výsledků bylo dosaženo ve sportovním kroužku. Zámecký park byl využíván k rozvíjení estetické výchovy. U dětí byl vytvářen vztah k umění a k přírodě. Místní skleník byl využíván k výstavám výtvarných prací nebo koncertům (Kronika školy II., 1985–2002).

Po vstupu do Evropské unie už budova zámku nesplňovala parametry o ústavní a ochranné výchově, zejména hygienické normy a další. Bylo rozhodnuto o přemístění dětského domova i školy do objektů v prostějovském areálu bývalé nemocnice. Původní nemocniční budova byla pro potřeby dětského domova nově opravena.

Za krátkou dobu po přestěhování do Prostějova za finančního přispění sponzorů a vlastní práce zaměstnanců domova se podařilo nově vybudovat dětské hřiště. Děti zde mohou ke hrám využít pískoviště, průlezký, lanovou dráhu a houpačky. V letních měsících je hojně využíván kout s posezením u ohniště (Kronika školy III., 2002–2007).

Děti mohou navštěvovat různé zájmové kroužky, které jsou pravidelně zveřejňovány na nástěnce: korálkování, dovedné ruce, taneční kroužek, aranžování, keramika, výtvarný kroužek.

1.2.1 Ekonomické zajištění dětského domova

Na ekonomickém zajištění dětského domova se podílí Olomoucký kraj. Ten čerpá prostředky z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Důležitou součástí ekonomického hlediska tvoří i sponzorské dary, které se ve velké míře podílí na

financování volnočasových kroužků a aktivit (Základní charakteristika zařízení, 2018 [online]).

1.3 ADHD

Dříve byly děti, o kterých dnes hovoříme jako o dětech s ADHD, nazývány jako zlobivé, neposlušné apod. Časem se změnilo nejen jejich označení, názory na příčiny vzniku ADHD, ale také celkový přístup k těmto dětem.

V dříve vydávané literatuře se setkáváme s následujícími názvy: malá mozková dysfunkce (MMD), lehká mozková dysfunkce, lehká dětská encefalopatie (LDE), hyperaktivní nebo hypoaktivní syndrom či hyperkinetický syndrom. Často mluvíme o dětech s průměrnou až nadprůměrnou inteligencí, které trpí poruchami chování i učení (Jucovičová, Žáčková, 2010). Jednotlivé názvy se měnily díky dobovému pojetí problematiky a novým poznatkům. Neujasněnost v pojmenování a definici ADHD přinášela komplikace a zmatečnost v přístupu k tomuto problému.

V současné době je třeba se od dříve užívaných termínů oprostít a užívat terminologii shodnou s odbornou veřejností, která využívá dva hlavní klasifikační systémy pro stanovení diagnózy.

Klasifikační systém Světové zdravotnické organizace, u nás známý jako Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize. (MKN-10) – **Hyperkinetická porucha**.

Dle této klasifikace se uvádí 2 typy:

- porucha pozornosti a aktivity – nepozornost spojená s hyperaktivitou;
- hyperkinetická porucha chování, kterou lze diagnostikovat, pokud je porucha aktivity a pozornosti spojena i s poruchami chování jako opozice, agrese, či jiné poruchy chování (MKN-10, 1993).

Klasifikační systém Americké psychiatrické asociace, 4. vydání. (DSM-IV.) - **Porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou – ADHD** (Attention Deficit Hyperactivity Disorder).

Dle této americké klasifikace se uvádějí typy 3:

- ADHD s převažující poruchou pozornosti;
- ADHD s převažující hyperaktivitou a impulzivitou;

- typ kombinovaný (DSM-5, 2015).

Oba výše uvedené systémy se shodují na tom, že hlavní problémy těchto jedinců spočívají v nepozornosti, hyperaktivitě a impulzivním chování. Pro každou oblast je stanoven počet příznaků, i jak dlouhou dobu se musí projevovat. Musí to být v takové míře, která neodpovídá vývojovému stádiu (Munden, Arcelus, 2008).

Podle Paclta (2007) se obě diagnostické kategorie do určité míry kryjí. ADHD skrývá spíše mírnější, dílčí poruchy, které nenesou známky poruchy chování. Naopak hyperkinetický syndrom lze dle autora chápat jako obširnější, zahrnující spíše závažnější příznaky, včetně poruch chování.

Pokud má jedinec problémy jen s pozorností a není hyperaktivní, hovoří odborníci o ADD (Attention Deficit Disorder), což je porucha pozornosti bez hyperaktivity.

Michalová (2007) na základě dělení poruch chování na specifické a nespecifické řadí ADHD do specifických poruch chování. Pod pojmem specifické poruchy chování jsou chápány poruchy vzniklé působením různých exogenních a endogenních faktorů na podkladě existujícího a prokázaného oslabení nebo změny CNS.

1.3.1 Historický pohled na osoby s ADHD

Yarney (2014) uvádí jako prvního autora, který popsal v roce 1902 ADHD, George Stilla. V české odborné literatuře lze dohledat první informace o dětech s lehkými mozkovými dysfunkcemi v práci „Dítě neposedá“ od Heverocha (1905), která v mnohém předběhla dobu (Michalová, 2007).

Termín minimální mozková dysfunkce (MBD) byl používán ve třicátých letech minulého století. Na našem území se spíše užívalo termínu malá mozková dysfunkce (MMD). Ve čtyřicátých letech byl kladen důraz na organické postižení a odborníci hovořili o syndromu duševních poruch mozku (Hort, Hrdlička, Kocourková, Malá, 2008).

Další používaný termín zavedený v padesátých letech bylo označení lehká dětská encefalopatie (LDE). Výraznou osobností této doby byl pediatr MUDr. Karel Macek, který se s dalšími odborníky shodoval na tom, že obtíže v chování dětí spočívaly ve třech základních oblastech socializace – rodina, škola a kolektiv vrstevníků (Michalová, 2007).

Od šedesátých let dvacátého století se ujal termín lehká mozková dysfunkce (LMD), který se používal téměř třicet let, i navzdory tomu, že v sedmdesátých a osmdesátých letech již byl zaveden termín hyperkinetický syndrom. Až v osmdesátých letech se začal klást důraz na poruchu pozornosti, pro kterou se používalo označení ADD a v případě hyperaktivity pak označení ADHD. Od devadesátých let užívá nejen odborná veřejnost dnešní terminologii, která pomalu nahrazuje tu původní (Hort, Hrdlička, Kocourková, Malá, 2008).

Zajímavé je tvrzení, které uvádí Michalová (2007): „Mezi rozhodující příčiny vzniku syndromu se přiřazovaly například nepřátelství mezi sourozenci, potlačená sexualita a podobně.“

V současné době je třeba se oprostít od zastaralých termínů a důsledně užívat terminologii novou – ADHD, ADD (Michalová, 2007).

1.3.2 Příčiny vzniku ADHD

Příčiny ADHD jsou v odborné literatuře definovány bez zásadních rozdílů. Většina autorů mezi ně řadí dědičnost, prenatální a perinatální příčiny a vlivy, které působí na jedince v postnatálním vývoji. Důležitou roli dle mnoha autorů sehrává porucha funkce centrální nervové soustavy. Konkrétní příčiny se hledají velmi obtížně, bývají nejasné. Velmi často může jít o kombinaci mnoha faktorů.

Autorky Jucovičová, Žáčková (2010) uvádějí jako hlavní příčiny ADHD poškození centrální nervové soustavy v raných vývojových obdobích. Příčinou mohou být také genetické odchylky získané dědičností. Často se jedná také o kombinaci výše jmenovaných vlivů, popřípadě o opožděný vývoj CNS. Porucha centrální nervové soustavy způsobuje odlišnosti v chování a jednání dítěte.

Příčiny ADHD rozděluje Michalová (2007) dle faktorů, které působí v prenatálním, perinatálním a postnatálním období vývoje dítěte. Autorka se přiklání k názorům dalších autorů, kteří vidí jednu z hlavních příčin vzniku ADHD v odchylkách, které vznikají v období těhotenství a v době krátce po porodu. Z čehož lze usuzovat, že významným faktorem pro vznik ADHD jsou genetičtí činitelé. Podíl jednotlivých faktorů klasifikuje následovně:

- 50–70 % – dědičnost;

- 20–30 % – prenatální a perinatální příčiny;
- 10 % – pozdější vlivy postnatálního charakteru.

Obdobné podílové vyjádření uvádějí Jucovičová, Žáčková (2015):

- 60 % – genetické faktory;
- 30 % negativní vlivy z období těhotenství a raného dětství dítěte;
- 10 % kombinace obou předchozích faktorů či neobjasněná etiologie.

1.3.3 Diagnostika poruchy ADHD

První vážné problémy dětí lze předpokládat až při nástupu do školy. Zde jsou na ně kladeny zvýšené nároky, musí plnit úkoly, sledovat výklad učitele a sedět na místě. To ale neznamená, že by se ADHD dalo diagnostikovat až při nástupu do školy. Často lze nepozornost a impulzivitu sledovat již od raného dětství.

Určení diagnózy ADHD je předmětem práce více odborníků. Jedná se o společný postup psychologa, speciálního pedagoga, popřípadě psychiatra, kteří pracují ve školských poradenských zařízeních, speciálně pedagogických centrech, pedagogicko-psychologických poradnách, střediscích výchovné péče, popř. ve zdravotnických zařízeních. V současnosti je obecně platné, že tato problematika vyžaduje mezioborovou spolupráci.

Výstižným shledávám tvrzení Zelinkové (2011, s. 65): „Diagnostiku provádí každý, kdo se zamýšlí nad dítětem, každý na úrovni dané svými vědomostmi a specializací.“

Zelinková (2011) definuje diagnostiku jako dlouhodobý spirálovitě probíhající proces, který bere v úvahu všechny systémy, které ovlivňují vývoj dítěte. Výsledkem je stanovená diagnóza, podle které určíme optimální postupy práce s dítětem, změníme podmínky, a tím dosáhneme změn ve vývoji dítěte. Jednotlivé změny je třeba sledovat a vyhodnocovat.

Výstižně popisují význam diagnostiky Munden, Arcelus (2008). Autoři vycházejí ze stanovení diagnózy, za kterou následuje velká úleva a zároveň spousta otázek. Aby se předešlo posměchu nebo šikaně, je třeba podat všem zainteresovaným správné informace a spolupracovat v týmu rodina-odborník-dítě-škola. Autoři zdůrazňují, že je velmi důležité vysvětlit potíže sourozencům, spolužákům a kamarádům, jejichž podpora může být v léčbě

jen přínosem. Dále poukazují na to, že přistupovat k jedincům s projevy ADHD jako k handicapovaným je velmi nešťastné. Řešení tedy vidí ve správném přístupu, kterým se dají nežádoucí projevy ADHD dobře zvládnout.

Hlavní oblasti diagnostiky ADHD:

- přehled dosavadních potíží;
- lékařská a psychiatrická anamnéza;
- tělesné vyšetření;
- jiné informace – škola, psycholog, logoped a další odborníci;
- další potřebná vyšetření;
- posuzovací škály – Connersové, Du Paulova, škála dětského chování;
- objektivní výkonové škály.

Odborná literatura také upozorňuje, že při diagnostice této poruchy je třeba správnými postupy odlišit ADHD od jiných nemocí, které mohou být za ADHD zaměňovány. Autoři Munden, Arcelus (2008) jich uvádějí celý výčet. Yarney (2013, s. 43) shodně popisuje: „Je nesmírně důležité odlišit ADHD od jiných zdravotních zvláštností, protože pak je možné zvolit tu nejlepší možnou pomoc, která člověku s ADHD opravdu prospěje.“

Z hlediska času lze diagnostiku ADHD provést již od 2. roku života dítěte.

1.3.4 Projevy dětí s ADHD

Jucovičová, Žáčková (2015) zdůrazňují, že projevy syndromu ADHD jsou velmi rozmanité a různě se kombinují, některé projevy jsou velmi silné a některé zase slabé. Projevy se pak velmi často mění i v průběhu vývoje dětí, kdy v některých obdobích jsou dominující, ale posléze ustupují. Na tyto změny působí mnoho faktorů jako například výchova a terapeutické vedení dětí, ale také dozrávání centrální nervové soustavy.

Porucha pozornosti je jedním z nejtypičtějších projevů. Děti jsou roztěkané, nesoustředěné. Z činnosti je vyruší jakýkoliv podnět. Děti nedokážou rozlišit nepodstatné podněty, unikají jim důležitá sdělení. Tuto poruchu koncentrace lze zaznamenat již v předškolním období, kdy si dítě nevydrží déle hrát, těká od jedné aktivity k druhé, vyžaduje nové podněty. Obtížné je soustředit se na činnosti, které pro ně nejsou dostatečně motivující, které se jim nedaří. Děti velmi často využívají všech možností, jak od činností

uniknout. Jednou z charakteristik ADHD je také netrpělivost u aktivit, které trvají příliš dlouho. Na neúspěchy reagují velmi afektivně až agresivně (Jucovičová, Žáčková, 2015).

Oproti tomu Paclt (2007) uvádí, že problémy hyperaktivních dětí souvisí s nedostatečnou stimulací, která snižuje celkový výkon. Děti mají problémy vykonávat činnosti, které nepřináší pozitivní odezvu, a raději se věnují pro ně zajímavějším činnostem, které však nesouvisí se školní prací. Autor jako důležitý motivační faktor označuje poskytování pozitivní zpětné vazby.

S poruchou pozornosti souvisí také snadnější unavitelnost, děti často ve škole podávají nejednotný výkon. Rozsah pozornosti je neadekvátní a děti jsou schopny přijímat omezené množství informací. K problematice ADHD má dále vztah setrvačnost, která děti neustále nutí vracet se k jednomu tématu (Jucovičová, Žáčková, 2015).

Hyperaktivitu Jucovičová, Žáčková (2015, s. 59) definují následovně: „Nadměrná nebo vývojově nepřiměřená úroveň motorické či hlasové aktivity. “ Hyperaktivita se může projevat jak v řečovém projevu, při němž děti vydávají nevhodné zvuky, tak i v pohybech, které jsou v dané situaci nepatřičné.

Také Riefová (2010) uvádí, že děti skáčou ostatním do řeči, příliš mluví, někdy bez rozmyšlení. Dostávají se do konfliktů tím, že si nedokážou předem promyslet, co chtějí říci.

Mezi další projevy hyperaktivity můžeme řadit i záškuby mimického svalstva nebo tikavé poruchy (Paclt, 2007).

Vágnerová (2012) tvrdí, že nedochází k útlumovým reakcím při únavě jako u dětí bez ADHD. Stále přetrvává zvýšená úroveň aktivity, a to i v situacích, kdy jsou děti unavené a jejich nervová soustava je přetížená. Běžným problémem u dětí se syndromem ADHD jsou potíže s usínáním a s následným nevyspaním, které přináší problémy ve škole.

Podle autorek Jucovičové, Žáčkové (2015, s. 63) je **impulzivita** definována jako „Okamžitá reakce na podnět, kdy chybí fáze rozmyšlení – dítě jedná podle svého prvotního nápadu, aniž by si rozmyslelo postup a domyslelo důsledky nebo následky svého jednání.“ Problémy tedy mohou nastat v situacích, kdy děti zbrkle vběhnou do silnice. Tato neschopnost ovládnutí je dána právě nerovnoměrným vývojem, který způsobuje opožděný vývoj volných schopností, které se u dětí bez poruchy chování vyvíjí do období středního

školního věku. Díky nerovnováze procesu vzruchu a útlumu dochází k impulzivnímu jednání. Problémem také bývají činnosti vyžadující delší čas, které děti málokdy dokončí. To přináší potíže ve škole i v budoucím zaměstnání.

1.3.5 Přístup pedagoga k dětem s ADHD

Jucovičová, Žáčková (2015) tvrdí, že je potřeba, aby pedagog dokázal vytvořit klidné prostředí, dával najevo oporu a bezpečí tak, aby dítě vědělo, že dospělý rozumí jeho problému.

To však neznamená, že by výchovné postupy měly být příliš benevolentní. Na dítě je nutné klást přiměřené a zvládnutelné požadavky. Pedagog musí zůstat klidný i ve vypjatých situacích. Dítěti tím dává příklad, jak by se samotné mělo v takových situacích chovat (tamtéž).

Přístup pedagoga vyžaduje vždy určitý řád, který stanovuje, co se od dítěte očekává. Pravidla, která pedagog stanoví, musí být přiměřené a jasně vymezena. Kontrola pravidel by však měla probíhat taktním způsobem – nenápadně, efektivně. Pedagog musí být schopen okamžité zpětné vazby, která bude jasná a pochopitelná (Jucovičová, Žáčková, 2010).

V případě, že by kroužek vedlo více pedagogů, je zásadní sjednocení výchovného působení všech zúčastněných. Problém může nastat, je-li jeden pedagog důsledný, ale druhý naopak velmi benevolentní. Takové jednání uvádí dítě ve zmatek. Může se pak stát, že dítě využívá „slabšího“ pedagoga nebo neposlouchá ani jednoho z nich (tamtéž).

Podstatné je také oceňovat žádoucí způsoby chování a snahu, pobízet k dalším výkonům a dávat dítěti najevo, že to dokáže. Naopak pokud je nežádoucí chování ještě únosné, je lepší ho ignorovat. Tresty mohou vést k ještě větší neústupnosti dítěte, proto by se měly používat jen výjimečně (tamtéž).

Děti s ADHD jsou velmi aktivní, plné energie. Násilné potlačení může vést k projevení zvýšené aktivity v jiné situaci, proto je lepší nechat ji „vybít“ tehdy, kdy to jde, nebo ji využít pozitivním způsobem. Nesmí však docházet k přetížení následkem nadbytku zájmové činnosti (Jucovičová, Žáčková, 2015).

1.4 Artefiletika

Dle Nelsona (2013 [online]) děti s ADHD a s poruchami učení často prožívají emoce intenzivněji než jiné děti, mají nízké sebevědomí a problémy v interakci s ostatními lidmi. Všechny děti přirozeně komunikují prostřednictvím umění a hry. Terapie uměním umožňuje užitečně a beze slov čelit těmto problémům.

Diferenciací artefiletiky od běžné výtvarné výchovy se ve svém článku zabývá Potměšilová (2016 [online]), která odkazuje na autora pojmu Jana Slavíka. Artefiletika je zvláštní chápání výtvarné výchovy (Mladé pojetí výtvarné výchovy v České republice – Artefiletika, 2012 [online]). I Slavíková, Hazuková, Slavík (2010) poukazují na nový rozměr výtvarné výchovy, kterým je spojení výtvarné tvorby neboli exprese s reflexí.

Slavík uvádí, že expresivní tvorba je prostředkem, který nás učí porozumět světu a lidem v souvislosti k sobě samému. Artefiletika nabízí možnost propojovat expresi (tedy výtvarnou tvorbu) s reflexí prostřednictvím dialogu účastníků (Rozhovor s Janem a Vladimírou Slavíkovými o artefiletice jako expresivní tvorbě spojené s reflexí v dialogu, 2016 [online]). Následná diskuse by měla zlepšovat tvořivé myšlení a směřovat k hlubšímu porozumění výtvarného projevu (Mladé pojetí výtvarné výchovy v České republice – Artefiletika, 2012 [online]). I Exler (2015) zdůrazňuje důležitost vzájemné provázanosti výtvarné tvorby s reflexí. Pokud reflexe chybí, nemůžeme hovořit o artefiletice.

Artefiletika se zaměřuje na souběžné rozvíjení emocionálních a intelektuálních schopností žáků. Vychází se z toho, že výtvarný projev umožňuje lidem vyjádřit osobní zkušenosti a city. Dílo každého člověka tedy obsahuje velký potenciál, který je dobré využít tak, aby byl pro každého jedince přínosný (Mladé pojetí výtvarné výchovy v České republice – Artefiletika, 2012 [online]).

Také Slavíková, Hazuková, Slavík (2010) se ve své knize zabývají pojmem artefiletika, který definují jako prostředek k rozvoji osobnosti dítěte a jeho sociálních potřeb i prostředek k rozvoji jeho vztahu k výtvarné kultuře. Autoři však zdůrazňují, že hlavním záměrem artefiletiky není posílení duševní rezistence dítěte, ale právě upevnění vztahu ke světu kultury i přírody prostřednictvím výtvarných zážitků.

Cílem artefiletiky je tedy „zhodnotit výtvarnou aktivitu jako symbolického prostředníka mezi niterným světem dítěte a světem lidské kultury i přírody“ (Slavíková, Hazuková, Slavík, 2010, s. 9).

I Potměšilová ve svém článku uvádí, že v oblasti výchovy je cílem artefiletiky podporovat sebepoznání a rozvoj osobnosti (Potměšilová, 2016).

Jako důležité shledávám tvrzení Exlera (2015), který poukazuje na mírné prolínání artefiletiky s arteterapií, i přestože se jedná o dvě samostatné disciplíny.

Také Potměšilová (2015) se ve své knize věnuje rozlišení mezi dvěma uvedenými disciplínami. Autorka tvrdí, že záměrem artefiletiky není vykládat problémy klientů či je léčit. Díky této skutečnosti se artefiletika více blíží pedagogice či výtvarné výchově než psychoterapii čili arteterapii.

1.5 Výtvarné techniky

Valachová (2014) se v úvodu své publikace zabývá definicí výtvarných technik. Odkazuje se zde na Antona Macka (1975), který definuje výtvarnou techniku jako specifický nástroj výtvarného projevu, prostřednictvím něhož se můžou vyjádřit smyslové a rozumové poznatky a estetický vztah k realitě.

Oproti tomu Zdeněk a kol. (1987) označuje výtvarnou techniku jako způsob provedení tvarů pomocí různého materiálu anebo soubor technologických postupů.

Valachová však zdůrazňuje, že „zvládnutí výtvarných technik je předpokladem pro další rozvíjení výtvarné způsobilosti dětí“ (Valachová, 2014, s. 5).

Dělení výtvarných technik je různé. Valachová (tamtéž) je člení následovně:

- plošné, do kterých patří kresba, malba, grafika, kombinované provedení a techniky z různých materiálů;
- plastické a prostorové, kam patří modelování a konstruování;
- netradiční techniky, do kterých můžeme zařadit přístrojovou tvorbu.

Při realizaci výtvarných technik využíváme různé druhy materiálů (tuha, uhel, rudka, tuš, barvy) a nástrojů (tužka, pastelka, a štětec) (tamtéž).

1.5.1 Kresba

Kresba se řadí k nejstarším projevům člověka. Toto výtvarné vyjádření prošlo vývojem od pravěkých skalních kreseb až po její dnešní chápání (Nedvědová, Zatloukalová, 2000). Podle Valachové se kresba řadí k nejvíce používaným technikám v pedagogické praxi (Valachová, 2014).

Valachová (2014, s. 7) definuje kresbu jako „zobrazení na ploše pomocí linií a jiných kresebných stop, kterými mohou být body, rozpité, rozmazané anebo vyryté linie či skvrny“. Stejnou definici udává i Nedvědová a Zatloukalová (2000).

1.5.2 Malba

Autorky Nedvědová a Zatloukalová (2000, s. 103) ve své publikaci vymezují malbu jako výtvarnou techniku, „jejímž hlavním vyjadřovacím prostředkem je barva“. Ke stejné definici se přiklání i Valachová (2014), která navíc dodává, že malba je výsledkem nanášení barev na podklad. Autorka navíc poukazuje na to, že malba jako jediná výtvarná technika má nejvíce možností, jak vyjádřit to, co nás obklopuje, ale také naši fantazii.

1.5.3 Grafika

Grafiku v širším slova smyslu můžeme označit jako umění psaní, kresby i malby (Valachová, 2014). Nedvědová a Zatloukalová (2014) tvrdí, že grafika slouží jako označení pro způsoby, kterými můžeme text, kresbu a malbu namnožit. Toto pojmenování má podle Valachové (2014) užší pojetí.

Oproti tomu Křížová (2017) uvádí, že grafické techniky zahrnují rozsáhlou škálu výtvarných činností, z nichž jen několik využívá tisk.

1.5.4 Plastická a prostorová tvorba

Pomocí hmatu se děti od narození seznamují s okolím. Později se díky vizuálním zážitkům ty hmatové vytrácí a slouží jen k ubezpečení nebo varování před nebezpečím. Po vyřazení zrakových vjemů jsou děti schopny hapticky vnímat, prožívat a na tyto prožitky výtvarně reagovat. Dítě podnětné materiály hníte, modeluje či drásá. V následném projevu

převládají figurální náměty, později různé předměty nebo nefigurální vyjádření myšlenek a pocitů (Roeselová, 2003).

Roeselová (2003, s. 189) dále uvádí, že plastická tvorba vychází ze tří oblastí výtvarné činnosti – „z modelování, z tvarování a z konstruování“.

Autorka je toho názoru, že dítě přitahuje proměňování prostoru, učí se vybudovat tvar a koncentrovat na jeho proporcionalitu. Při tom využívá různé materiály, které kombinuje a skládá v prostoru (tamtéž).

1.5.5 Netradiční výtvarné techniky

Bečvářová (2015) uvádí, že výtvarná výchova v posledních letech doznala četných změn. Vedle technik, jako je kresba, malba a prostorové vytváření, se objevují i alternativní výtvarné techniky, které se inspirovaly různými uměleckými směry z 20. a 21. století.

Netradiční styly práce se projevují „ve zkoumání netradičních nástrojů, materiálů a postupů, ve tvorbě objektů a prostředí a v prožívání výtvarných akcí“ (Roeselová, 2003, s. 192). Využívají nástroje, které doposud výtvarné umění nepoužívalo (Roeselová, 1996). Křížová (2017) se ve své knize zmiňuje o používání přírodnin, provázků, novinových výstřížků, montáži předmětů a malbě na vlastní tělo.

Tyto netradiční zásahy vyžadují jistou míru spontaneity a aktivity (Roeselová, 1996).

2 TECHNICKÉ ŘEŠENÍ PROJEKTU

Tento krátký úsek práce je věnován finančnímu zajištění projektu. K dané kapitole jsem připojila podkapitulu, v níž se budu podrobněji věnovat rozpočtu, na kterém je celý projekt postaven. V poslední kapitole se zaměřím na organizační zajištění projektu, kde se zmíním o časovém rozvržení kroužku a v neposlední řadě o místě jeho konání a vedení kroužku.

2.1 Finanční zajištění projektu

Veškerý výtvarný materiál či návštěvy muzea mohou být financovány z velikonočních či vánočních trhů, které dětský domov pořádá v rámci projektu Jarmarky s Albertem či Obchůdky s Albertem.

Další možnost, jak projekt financovat, je možnost využití grantového programu „Bertík pomáhá“, který každoročně vyhlašuje Nadační fond Albert. Tento program financuje řadu oblastí včetně volnočasových kroužků jakéhokoliv charakteru (Bertík pomáhá, 2018[online]).

Důležité však je, aby samotný projekt nebyl příliš finančně náročný a nezatížil rozpočet dětského domova.

2. 1. 1 Rozpočet projektu

Do rozpočtu nejsou zahrnuty materiály jako kelímky na temperové barvy, vodu, lepidlo nebo nádoby, které budou sloužit jako forma pro výrobu keramické misky a výrobu hub. Pro tyto účely se mohou recyklovat kelímky od jogurtů nebo jiných výrobků. Důležité je si uvědomit, že mnoho výtvarného materiálu se v dětském domově již nachází, a proto se nemusí kupovat.

Název	Množství	Å	Kč
Výkresy A2 z bezdřevého papíru, 220g/m ² , 100 listů	1 balení	308,79	308,79
Výkresy A3 z bezdřevého kartonu, 220g/m ² , 200 listů	1 balení	145,89	145,89
Výkresy A4 z bezdřevého kartonu, 180g/m ² , 10 listů	1 balení	12,62	12,62
Kancelářské papíry A4, 80g/m ² , 500 listů	1 balení	75,88	75,88
Barevné papíry A4, 80g, 100 listů	1 balení	67,40	67,40
Notový papír A3, 10 listů	1 balení	12	12
Balící papír, 40g/m ² , 360 listů	1 balení	299	299
Olejoyé pastely Faber-Castell, 12 kusů	4 balení	128	512
Křídly umělecké KOH-I-NOOR, 12 kusů	4 balení	83,73	334,92
Rudka umělecká Guoconda, 6 kusů	4 balení	79	79
Tužka č. 1 měkká	4 kusy	3,90	15,6
Trojhranné pastelky Colorino, 24 kusů	4 kusy	92	368
Černý fix Centropen	4 kusy	15,75	63
Barevné fixy Colorino, 24 kusů	4 balení	39,93	159,72
Vodové brilantní anilínové barvy KOH-I-NOOR	4 balení	70	280
Temperové barvy KOH-I-NOOR	4 balení	116	464
Prstové barvy Kores, 6x50ml	3 balení	95	285
Tuš barevná KOH-I-NOOR, 6 kusů	5 balení	110	550
Keramická hlína THD, 10kg	1 balení	149	149
Disperzní lepidlo Herkules, 250g	2 kusy	62	124
Lepidlo klovatina umělá KOH-I-NOOR, 110g	4 kusy	46	184
Tapetové lepidlo tekuté Apeko, 1l	1 balení	65	65
Lepidlo v tubě Kores, 40g	4 kusy	45	180
Lepicí páska transparentní, 48mm x 66m	4 kusy	26,62	104,48
Pohyblivé oči lepicí, 15mm, 40 kusů	1 balení	29	29
Brčko koktejlové, průměr 5mm, 100 kusů	1 balení	8,80	8,80
Balónek	4 kusy	1,60	6,40
Bublifuk, 50ml	24 kusů	10	240
Fotografie portrétu, A4	8 kusů	22	176
Rám na fotografie	4 kusy	277	1108
Párátka kulatá, 100 kusů	1 balení	11	11
Špejle uzenářské, 100 kusů	1 balení	15,20	15,20
Dřevěné jídelní hůlky	2 páry	19	38
Potravinová fólie Paclan	1 balení	20	20
Sůl mořská – hrubá Druid, 1kg	1 balení	36	36
Štetce ploché Lukas, 15 kusů	1 balení	175	175
Štetce kulaté Lukas, 12 kusů	1 balení	162	162
Kancelářské nůžky Spoko 16 cm, symetrické	4 kusy	15,79	63,16
Tavná lepicí pistole 50WObi	1 kus	109	109
Lepicí patrony transparentní Obi, 10ks	1 balení	69	69
Součet			7115,86

2. 2 Organizační zajištění projektu

Myšlenka projektu je založena na pravidelném realizování výtvarného kroužku pro děti, kterým bylo diagnostikováno ADHD. Kroužek se bude uskutečňovat v průběhu školního roku vždy jednu sobotu v měsíci. Maximální délka společného sezení je 135 minut. S ohledem na jiné aktivity, které jsou v průběhu roku plánovány, je potřeba, aby se dopředu vymezila sobotní dopoledne, kdy kroužek proběhne.

Výtvarný kroužek může probíhat ve společenské místnosti, jež se nachází v dětském domově. Je zde dostatek prostoru pro tvorbu a průběžnou relaxaci, která je pro tyto děti velmi důležitá. Pro relaxaci jsou zde k využití pohodlná polstrovaná křesla. Areál domova nabízí mnoho zákoutí a travnatých ploch, které se mohou využít v teplejším období.

Co se týče personálního zajištění, kroužek musí vést někdo s odbornou kvalifikací pro práci v dětském domově. Podmínky pro výkon činností pedagogů jsou zakotveny v zákoně o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb., který vymezil tyto základní předpoklady:

- plná způsobilost k právním úkonům;
- odborná kvalifikace;
- bezúhonnost;
- zdravotní způsobilost;
- znalost českého jazyka.

Odborná kvalifikace pro výkon činnosti vychovatele v dětském domově se získává vysokoškolským vzděláním či studiem na vyšší odborné škole (Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících [online]).

Předpokladem vedení kroužku je také účast na jednom z akreditovaných kurzů v oblasti problematiky ADHD, které na svých webových stránkách nabízí a pravidelně pořádá Centrum pro rodinu a sociální péči. Kurzy jsou poskytovány rodičům i odborníkům, kteří se s dětmi s ADHD setkávají v praxi (Centrum pro rodinu a sociální péči, 2019 [online]).

Důležité také je, aby kroužek vedl někdo, kdo děti velmi dobře zná. Jako vhodný se mi jeví samotný pracovník dětského domova. V případě neočekávaných problémů již na

základě svých dlouholetých zkušeností ví, jak se zachovat, a je schopen pohotově a správně reagovat. S ohledem na to, že se jedná o výtvarný kroužek, je dobré, aby setkání vedl někdo, kdo má pozitivní vztah k umění.

3 POPIS PROJEKTU

Každý kroužek je rozdělen do čtyř bloků, které by měly mít stejný průběh. V úvodu setkání se posadíme do kruhu, kde si řekneme, jak se cítíme, co nás těší, co se nám za celý měsíc povedlo či naopak. Důležité je zjistit, s čím děti do kroužku přicházejí a co od něj očekávají. Z úvodní části plynule přejdeme k motivaci, se kterou budeme pracovat celý blok našeho setkání. Poté bude následovat hlavní část celého kroužku, která se bude skládat z jedné až tří výtvarných aktivit. Závěr celého bloku zakončíme reflexí a shrnutím toho, co jsme společně prožili a v čem pro nás byl celý blok přínosný či naopak.

Jednotlivá setkání budou po celou dobu navštěvovat stejné děti ve věku 14–18 let. Maximální počet účastníků výtvarného kroužku je stanoven na čtyři. S ohledem na to, že se jedná o děti se sníženým intelektem a speciálními vzdělávacími potřebami, je motivace upravena tak, aby odpovídala jejich zájmům.

3.1 Měsíc září

Námět: Frotáž – po stopách Yettiho

Cíl dne: Cílem setkání je obeznámit děti s principem tisku různých reliéfních povrchů. K tomu lze využít listí, kůru stromů, dřevo, chodníky, zídky, fasády budov, slupky ovoce a zeleniny, textilie, klíče, podrážky bot, pneumatiky, značky aut či poklopy kanálů. Smyslem je zklidnění mysli, rozvoj jemné a hrubé motoriky. Vzhledem k tomu, že se frotáž následně využije k sestavení představy dětí o vzhledu Yettiho, je dalším cílem rozvoj fantazie.

Motivace: *„Kdo je ten tajemný chlupatý tvor, kterého všichni nazývají Yetti? A jak vůbec vypadá? O to se vedou spory po staletí. Nikdo ho nikdy neviděl, ale přesto si všichni myslí, že tato záhadná bytost existuje. Vědci přicházejí s různými teoriemi o jeho původu. Lidé z různých koutů světa pořizují fotografie jeho stop. A jak vypadá podle vás? Svoji představu můžete ztvárnit netradičním způsobem. Stačí k tomu využít povrch různých materiálů, které vám přijdou zajímavé. Tato technika se nazývá frotážování. Z jednotlivých kousků si poté poskládáte vlastního Yettiho.“*

Organizační forma: individuální

Fyzická náročnost (1–5): 3

Psychická náročnost (1–5): 2

Prostředí: společenská místnost a blízké okolí dětského domova

Časová náročnost celkem: 2 hodiny

- **příprava:** 5 minut
- **motivace:** 15 minut
- **průběh aktivity:** 1 hodina 10 minut
- **vyhodnocení:** 25 minut
- **úklid:** 5 minut

Pomůcky a materiál: kancelářský papír, výkres A2, olejový pastel, tužka, rudka, nůžky, lepidlo v tubě

Postup: Každému z dětí rozdáme jeden papír, pastely, tužku či rudku. Barevné pastely si děti volí dle vlastního uvážení. Lektor by měl mít zásobu papírů, které může dětem kdykoliv v průběhu procházky poskytnout. Putování po stopách Yettiho započne ve společenské místnosti. Děti zde mohou frotážovat povrchy, které nabízí samotný domov. Poté se přejde do rozlehlého areálu, který poskytuje bohatou škálu povrchů, které děti mohou přenášet na papír. Na úplný závěr si děti jednotlivé frotáže vystříhnou a z dílčích částí poskládají vlastního Yettiho, kterého následně nalepí na výkres.

Závěr: Na závěr proběhne diskuse, kde bude mít každý možnost říct, co se mu na aktivitě líbilo, co naopak ne a co mu aktivita přinesla. Děti si vzájemně ukážou své výtvary. Představí povrchy, které využily, a zdůvodní jejich výběr. Důležité je také zmínit barevnou škálu, kterou během tvoření využily, a zhodnotit, zda odpovídá originálnímu předmětu. Společně můžou posoudit, jaké jsou shody a rozdíly na jednotlivých obrázcích.

Zpětná vazba:

- Jaké povrchy při frotáži nejvíce převažovaly? Jakým povrchům dávaly děti při skládání Yettiho přednost?
- S jakým povrchem se dětem nejlépe pracovalo?
- Ze kterého povrchu byly nejvíce nadšené?
- Jaký povrch se neosvědčil?

- Využily celý areál dětského domova nebo se zaměřily jen na určitou část?
- Soustředily sena činnost celou dobu?
- Vedla aktivita k vnitřnímu uvolnění nebo napětí?

3.2 Měsíc říjen

Námět: Body art – jak se dnes cítím

Cíl dne: Zamyšlení nad aktuálním stavem prostřednictvím malby. Poloha, kterou děti zvolí, a přenos myšlenek na papír umožní hlubší porozumění sobě samému a svým myšlenkám. Následná sebereflexe a rozhovor s lektorem či ostatními dětmi pomůže porozumět vlastním problémům. Dalšími cíli je navození stavu rovnováhy, rozvoj jemné a hrubé motoriky. V závěru lekce se děti mohou zamyslet nad výtvořky cizích lidí a popřemýšlet nad jejich současným stavem.

Motivace: *„Čmelák František se dnes probudil s velmi zvláštní náladou. Cítil se tak podivně, že si nechtěl hrát ani s kamarády. Když se ho teta zeptala, co má dnes naplánováno, řekl, že nic, protože svoji náladou nechce nikoho nakazit. Teta mu na to říká: „Františku, dnes je tak krásný den, že by byla škoda, kdyby si ho promeškal. Tvoje nálada ti přece nemůže pokazit celý den. Takovou náladu má občas každý, i já, ale vždy přemýšlím, co ji způsobilo, a snažím se s ní pracovat a zvláštní nálada dříve nebo později zmizí.“ František jí smutně povídá: „Ale to je tak těžké, tetičko“. Teta se zamyslí a náhle řekne: „Podívej, tady máš papír, pastelky a zkus svoji náladu namalovat, to ti pomůže uvědomit si, jak se opravdu cítíš“. „A jak se cítíte vy? Dokážete svoji náladu zobrazit na papír? Dnes to můžete zkusit a vžít se do role čmeláka Františka“.*

Organizační forma: skupinová, individuální

Fyzická náročnost (1–5): 2

Psychická náročnost (1–5): 3

Prostředí: společenská místnost dětského domova

Časová náročnost celkem: 2 hodiny

- **příprava:** 5 minut
- **motivace:** 15 minut

- **průběh aktivity:** 1 hodina 10 minut
- **vyhodnocení:** 25 minut
- **úklid:** 5 minut

Pomůcky a materiál: balicí papír, černý fix, pastelky, fixy, křídly, nůžky

Postup: Na podlahu rozprostřeme dostatečně velké obdélníky balicího papíru. Děti se na něj postupně položí – samy si zvolí polohu, kterou budou zaujímat. Ostatní děti budou obkreslovat tělo ležící osoby. Dětem rozdáme pastelky, fixy a křídly, se kterými budou pracovat.

Závěr: Aktivitu zakončíme rozhovorem, ve kterém se děti podělí o svoje pocity z průběhu tvoření. Děti budou mít možnost vysvětlit, proč zvolily konkrétní polohu, barevnou kombinaci a co je vedlo k tomu, že svoji náladu vyjádřily daným způsobem. V průběhu sebereflexe by se děti měly zaměřit také na to, jak se během tvoření cítily. Následně si řekneme, co jim vždy vykouzlí úsměv na tváři a co je dělá naopak smutnými. Navzájem si můžou pomoci při formulaci vět. Důležité však je, aby měl každý vlastní prostor pro vyjádření.

Zpětná vazba:

- Bylo zadání dostatečně srozumitelné?
- Dokázaly děti spolupracovat při obrysu těla?
- Jak moc byly pečlivé při zaplňování vnitřního prostoru těla? Zaplnily celou plochu?
- Nebyla činnost velmi zdlouhavá?
- Nebylo sdělování vlastních pocitů příliš náročné?

3.3 Měsíc listopad

Námět: Happening – bláznivý podzim

Cíl dne: Záměrem setkání je seznámit děti s neobvyklou uměleckou formou, jejímž úmyslem je ohromit kolemjdoucí, kteří budou reagovat na novou situaci. Cílem této improvizace je, aby se na ní podílely samotné děti, a zaujaly tak pozitivní přístup k vlastní osobě. Podstatou aktivity bude nasbírat listy různých tvarů, které následně přetvoří a vrátí na původní a především viditelné místo. Tímto dojde ke zdokonalení jemné a hrubé motoriky. V průběhu přetváření listů se děti uvolní, dojde k rozvoji fantazie.

Motivace: „Dny se na podzim pomalu zkracují a šednou, počasí bývá chladné a lidé se musí balit do svetrů. Bývají proto smutní a zamračení, ale krásně zbarvené listí bývá mnohdy to jediné, co jim vykouzlí úsměv na tváři. Nemáte ale někdy pocit, že i přesto lístkům něco chybí? Ačkoli jsou krásně zbarvené, připadá mi, že něco postrádají. Nemyslíte si, že by jim slušely proužky, puntíky či jiné obrázky, které můžete vybrat a namalovat jen vy samy? Co si takhle zahrát na strýčka Podzimníčka a poté sledovat reakce okolí? Dokážete si představit, jak budou lidé, kteří procházejí areálem, překvapeni?“

Organizační forma: individuální

Fyzická náročnost (1–5): 3

Psychická náročnost (1–5): 1

Prostředí: společenská místnost a blízké okolí dětského domova

Časová náročnost celkem: 2 hodiny

- **příprava:** 5 minut
- **motivace:** 15 minut
- **průběh aktivity:** 1 hodina 15 minut
- **vyhodnocení:** 20 minut
- **úklid:** 5 minut

Pomůcky a materiál: listy, temperové barvy, štětce, kalíšek na míchání barvy

Postup: V okolí dětského domova nasbíráme různé listy, které si přeneseme do společenské místnosti. Každému z dětí rozdáme temperové barvy, kterými nezvykle přetvoří listy. Mohou je vylepšit pruhy či puntíky. Zaschlé listy následně položíme na původní místo. Důležité však je, aby byly na viditelném místě. Po zpětném umístění namalovaných listů budeme sledovat reakce procházejících lidí.

Závěr: Při shrnutí celého setkání se děti ptáme, která část akce se jim nejvíce líbila a jaké pocity zažívaly při sledování reakcí kolemjdoucích. Každé z dětí bude mít možnost představit svoje upravené listí.

Zpětná vazba:

- Byly děti soustředěné po celou dobu sběru listů nebo je rozptylovalo okolí?
- Byly děti nápadité při přetváření listů?
- Objevily se nějaké problémy při umísťování listů?
- Jaké byly reakce kolemjdoucích a samotných dětí?

3.4 Měsíc prosinec

Námět: Zapuštění vodových barev – mráz všude kolem nás

Cíl dne: Seznámit děti s technikou zapouštění barev do vlhkého podkladu, klovatiny a soli. Při tvoření abstraktního umění děti nemají pocit, že něco pokazily nebo nesplnily zadání. Je pouze na nich, jak jejich dílo bude v konečné fázi vypadat. Záměrem je rovněž rozvoj jemné motoriky a celkové uvolnění mysli. Na závěr si děti vytvoří za použití výše zmíněných technik vánoční přáníčka, která mohou darovat tetám či přátelům.

Motivace: *„Vánoční atmosféra dorazila i k nám. Za okny se chumelí a v rádiu hrají vánoční koledy. Nastal čas, kdy každý přemýšlí o tom, jak udělat radost svým nejbližším. Vánoční skřítky už pečlivě pracují ve svých dílničkách, aby nám splnili ta nejtajnější přání. Už jste přemýšleli o tom, jak vykouzíte úsměv na tváři lidem, na kterých vám záleží? O Vánocích to jde poměrně snadno. Každý ví, že z vánočních dárků bývají všichni lidé nadšení. Větší radost však uděláme přáníčkem, které vytvoříme vlastními silami. Co si takhle zahrát na vánoční skřítky? Na svá přáníčka poté můžete napsat, jak vám na daném člověku záleží.“*

Organizační forma: individuální

Fyzická náročnost (1–5): 1

Psychická náročnost (1–5): 1

Prostředí: společenská místnost dětského domova

Časová náročnost celkem: 2 hodiny

- **příprava:** 5 minut
- **motivace:** 15 minut
- **průběh aktivity:** 1 hodina 15 minut

- **vyhodnocení:** 20 minut
- **úklid:** 5 minut

Pomůcky a materiál: výkres A3 a A4, vodové brilantní anilinové barvy, hrubá mořská sůl, disperzní lepidlo, klovatina, štětce, kalíšky na vodu

Postup: Pro zapouštění barev do vlhkého podkladu dětem rozdáme výkresy, barvy, kelímky s vodou a štětce. Papíry jemně navlhčíme za pomoci čistého štětce, který namočíme do vody. Do vlhkého papíru poté zapouštíme vodové barvy dle vlastního výběru.

Na čistý výkres nanese klovatinu. Lepidlo nanášíme buď na celý výkres, anebo jeho části. Záleží na výtvarném záměru – my volíme vločky. Vodové barvy poté zapouštíme do ještě nezaschlé klovatiny.

Na závěr si děti vyzkouší techniku, kterou je zapouštění barev do soli. Za pomoci štětce si na čistý výkres nanese disperzní lepidlo – tvar vločky. Na lepidlo nasypeme větší vrstvu soli a dlaněmi přitlačíme k papíru. Po zaschnutí se zbavíme přebytečné soli, která se nezachytila na lepidle. Poté do soli zapouštíme barvy, které se jen lehce naředí vodou.

Na přáníčka budeme potřebovat výkres A4, který přeložíme na dvě poloviny. Přední část přáníčka se ozdobí pomocí techniky, se kterou se dětem pracovalo nejlépe.

Závěr: Na závěr si zhodnotíme, která aktivita byla nejzábavnější. Každý bude mít možnost sdělit, jakou barvu použil a proč. Děti mohou zmínit, zda měly představu o tom, jak jejich výtvar bude v konečné fázi vypadat. V obrázcích mohou hledat různé ukryté předměty.

Zpětná vazba:

- Který způsob zapouštění byl pro děti nejzajímavější?
- Využily děti celou plochu výkresu?
- Neodlupovala se sůl z výkresu?
- Nebyla práce s lepidlem příliš zdlouhavá?

3.5 Měsíc leden

Námět: Akční malba – rozfoukávání

Cíl dne: Cílem tohoto setkání je seznámení s technikou rozfoukávání barev pomocí krátkých brček a bublifuků. Tento způsob práce děti pobaví a zároveň se u něj uvolní. Díky využití dechu dojde k uvolnění mimických svalů. Děti budou mít možnost pracovat s vlastní fotografií, kterou vylepší tím, že si vytvoří bláznivé účesy. Na závěr ve svých dílech mohou hledat skryté předměty či zvířata.

Motivace: *„Bývaly doby, kdy vítr nezafoukal. Jednoho chmurného dne, kdy ani slunce nevysvitlo a bylo schované za mračny, přišel silný vítr Větrík, který smetl vše, co mu přišlo do cesty. Lidé byli velmi překvapeni. Nikdy nic podobného nezažili. Lidé si po pár letech zvykli, že se Větrík objeví a zase zmizí. Nikdo ho však nikdy nevítal. To Větríka mrzelo. Tak rád by si povídal s lidmi. Přál si, aby rozdával radost a svět byl více barevný. Co takhle Větríkovi pomoci tím, že ho uděláme více barevný a zkusíme zařídit, aby ho měli lidé rádi a vítali ho?“*

Organizační forma: individuální

Fyzická náročnost (1–5): 2

Psychická náročnost (1–5): 1

Prostředí: společenská místnost dětského domova

Časová náročnost celkem: 2 hodiny

- **příprava:** 5 minut
- **motivace:** 15 minut
- **průběh aktivity:** 1 hodina 15 minut
- **vyhodnocení:** 20 minut
- **úklid:** 5 minut

Pomůcky a materiál: výkres A2, barevná tuš, široká brčka, fotografie, nůžky, lepidlo v tubě, bublifuk

Postup: Děti si nejprve vyzkouší rozfoukávání barev nanečisto. Rozdáme výkresy a barevné tuše. Úkolem dětí bude vytvořit nahodilé kaňky. Jakmile budou kaňky na papíře, rozdáme brčka, kterými budou vytvořené skvrnky rozfoukávat.

Rozdáme výkresy a vytištěné fotografie. Každé z dětí si vystřihne vlastní fotografii a pomocí lepidla ji přilepí na dolní polovinu výkresu. Důležité je, aby nad fotografií byl dostatečně velký prostor pro další tvoření. Následně vytváří barevné kaňky v úrovni vlasů, které rozfoukávají stejným způsobem.

Poslední technikou je rozfoukávání barevných bublin pomocí bublifuků. Do bublifuků nakapeme větší množství barevné tuše. Při této technice budeme pracovat na zemi, na které si vytvoříme dostatek prostoru. Výkresy rozložíme na podlahu. Děti pracují s bublifuky tak, jak jsou zvyklí. Bublíny jen směřují na výkres, aby vznikl požadovaný efekt.

Závěr: Na konci našeho setkání si zhodnotíme všechny výtvořiny, které děti stihly vytvořit. Otázky zaměříme na výběr barev, které mohou vypovídat o aktuálním stavu dětí. V prvním obrázku můžeme společně hledat skryté předměty či zvířata. Budeme se snažit o to, aby se postupně vyjádřily všechny děti. Dále si ukážeme naše nové účesy a zhodnotíme, kdo má jaké „háro“. Pokud bude pedagog chtít, může tyto výtvořiny do příštího setkání zalaminovat, aby dětem fotografie déle vydržely. Nakonec zhodnotíme, která aktivita byla nejzábavnější.

Zpětná vazba:

- Byla brčka dostatečně krátká a široká?
- Došlo při foukání k únavě, nebo uvolnění?
- Byla práce s vlastní fotografií zábavná?
- Použilo se do bublifuků dostatečně velké množství barev, aby byl výsledný efekt zajímavý?

3.6 Měsíc únor

Námět: Koláž – vše, co mám rád

Cíl dne: Seznámení dětí s technikou koláže, pomocí níž se mohou představit ostatním bez pocitu nátlaku na využití vlastních schopností a dovedností. Díky velkému množství materiálu, který jim bude nabídnut, mohou ukázat i to, co by pro ně za jiných okolností

bylo těžké znázornit. Hledání a vystřihování obrázků vyžaduje jistou míru soustředění, které bývá u dětí s ADHD problematické, proto je našim dalším cílem stimulace této oblasti. Díky manipulaci s nůžkami a listováním časopisů dojde i k rozvoji jemné motoriky.

Motivace: „*Co si takhle zahrát na umělce a vytvořit obraz, který bude vystihovat to, co máte rádi? Dílo si po dokončení označíte podpisem nebo jiným symbolem jako slavní umělci a zarámujete. Nemusíte se obávat. Nebude vůbec těžké takové dílo vytvořit, ale přesto bude neobyčejné a jedinečné. A víte, co ho udělá tak neobyčejným? Vaše vlastní fotografie a výstřižky z časopisů, které vyberete vy samy. Tato technika se nazývá koláž. Koláží se inspirovalo mnoho známých umělců. Už i Pablo Picasso na obrazy lepil papíry a novinové útržky a jeho obrazy jsou teď známé po celém světě.*“

Organizační forma: individuální

Fyzická náročnost (1–5): 2

Psychická náročnost (1–5): 2

Prostředí: společenská místnost dětského domova

Časová náročnost celkem: 2 hodiny

- **příprava:** 5 minut
- **motivace:** 15 minut
- **průběh aktivity:** 1 hodina 15 minut
- **vyhodnocení:** 20 minut
- **úklid:** 5 minut

Pomůcky a materiál: výkres A2, staré časopisy, fotografie, nůžky, lepidlo v tubě, rámy

Postup: Každému z dětí rozdáme hromádku časopisů. Časopisy by měly být rozděleny mezi všechny děti stejně, ať nedochází k hádkám. Jednou z možností je, aby si děti přinesly i svoje časopisy. Tímto se může předejít tomu, že by si nebyly schopné vybrat z nabídky pedagoga. Po vystřihování všech obrázků rozdáme výkresy, na které si děti nalepí vlastní fotografie. Fotografie by měly být umístěné v dolní polovině výkresu tak, aby v horní polovině zůstal prostor pro lepení vystřižených obrázků.

Závěr: Při reflexi můžeme zakrýt fotografie dětí. Ostatní tak mohou hádat, komu obrázek patří. Děti si tak ověří, jak moc dobře se znají. V průběhu reflexe se můžeme zaměřit i na to, jak jsou si obrázky podobné anebo odlišné. Děti tak mohou zjistit, kolik toho mají společného. Důležité však je, aby každé z dětí mělo dostatečný prostor pro představení svého obrázku. Na závěr si můžeme prohlédnout i díla Pabla Picassa.

Zpětná vazba:

- Dokázaly si děti vzájemně pomoci při hledání obrázků?
- Nebylo vyhledávání obrázků příliš zdlouhavé?
- Nekopírovaly od sebe svoje nápady?
- Vybíraly obrázky podle toho, co mají rády, nebo jen proto, že se jim líbily?

3.7 Měsíc březen

Námět: Keramika – Za tajemstvím střepů – pravěké dějiny Prostějova

Cíl dne: Návštěva muzea a galerie v Prostějově, kde se děti seznámí s historií města Prostějov. Po této návštěvě si samy vyzkouší práci v keramické dílně, kde si zhotoví vlastní nádobu, kterou budou moci používat. Tato aktivita je vhodná pro rozvoj jemné motoriky a trpělivosti.

Motivace: K motivaci dětí využijeme návštěvu expozice v prostějovském muzeu. Výstava umožní dětem vstřebávat informace pomocí zraku, hmatu a vlastní aktivity. Děti se seznámí s významnými lokalitami města Prostějov od starší doby kamenné – paleolitu až do doby hradištní. Díky fotkám si tyto oblasti mohou spojit s místy, které znají z cest do školy, na nákupy či z procházek. Interaktivní část expozice nabízí možnost nahlédnout do života pravěkých lidí. Děti si mohou osahat i některé repliky pravěkých předmětů, vyzkoušet si tkaní na tkalcovském stavu či drcení obilí (Muzeum a galerie v Prostějově, 2019 [online]).

Organizační forma: individuální

Fyzická náročnost (1–5): 2

Psychická náročnost (1–5): 2

Prostředí: Muzeum a galerie v Prostějově, p. o., nám. T. G. Masaryka 7/2, 796 01 Prostějov, keramická dílna dětského domova

Časová náročnost celkem: 2 hodiny 15 minut

- **příprava:** 5 minut
- **motivace:** 1 hodina
- **průběh aktivity:** 45 minut
- **vyhodnocení:** 20 minut
- **úklid:** 5 minut

Pomůcky a materiál: keramická hlína, plastová miska, potravinová fólie, uzenářské špejle, párátko

Postup: Na pracovní plochu položíme misky, které obalíme fólií. Na tyto připravené misky budou děti nanášet kousky hlíny. Každé z dětí dostane dostatečně velké množství hlíny, ze které vymodelují kuličky. Hotové kuličky budou mačkat na fólii tak, aby se navzájem dotýkaly. Dokončené misky mohou následně odekorovat pomocí špejlí a párátek.

Závěr: Na závěr si můžeme říct, co jsme viděli v muzeu, a zopakovat základní informace, které jsme se v průběhu expozice dozvěděli. Zhodnotíme interaktivní část, ve které si děti vyzkoušely práci na tkalcovském stavu, drtit obilí a měly možnost osahat repliky předmětů. Společně můžeme porovnat repliky s dnešními předměty, které používáme v každodenním životě. Představíme si hotové nádoby, které si zhotovily v keramické dílně. Každé z dětí může říct, co ho nejvíce bavilo a na co nádobu bude používat.

Zpětná vazba:

- Byla návštěva muzea kompilovaná z hlediska organizace?
- Byla návštěva muzea náročná na vstřebávání informací?
- Byla návštěva muzea vhodnou motivací?
- Bavila děti práce s hlínou?

3.8 Měsíc duben

Námět: Kašírování – ptáčci zpěváčci

Cíl dne: Seznámit děti s technikou kašírování, při které se naučí, jak jednoduše zužitkovat novinový papír. Tato technika pomůže rozvíjet jemnou motoriku dětí. Dalším cílem je navození psychické harmonie a schopnosti spolupracovat s ostatními dětmi.

Motivace: *„Zima ustupuje, dny se prodlužují a z teplých krajín se vrací ptáci, kteří na podzim utekli. Ví někdo z vás, kteří práci to jsou?“*

S dětmi si prohlédneme obrázky ptáků, kteří se vrací na konci března a v dubnu. Mezi tyto ptáky patří vlaštovky obecné, pěnice černohlavé, jiříčky obecné, rákosníci a slavíci obecní, dále druhy jako včelojed lesní, moták pochop (Česká společnost ornitologická, 2004 [online]). Poté si děti vyberou jeden obrázek, který je nejvíce zaujal, ukážou ho ostatním, kteří budou hádat, o jakého ptáka se jedná.

Organizační forma: individuální, skupinová

Fyzická náročnost (1–5): 2

Psychická náročnost (1–5): 1

Prostředí: společenská místnost dětského domova

Časová náročnost celkem: 2 hodiny

- **příprava:** 5 minut
- **motivace:** 15 minut
- **průběh aktivity:** 1 hodina 15 minut
- **vyhodnocení:** 20 minut
- **úklid:** 5 minut

Pomůcky a materiál: notový papír, prstové barvy, kalíšky na barvy, černý fix, balónek, noviny, tapetové lepidlo, kalíšek na lepidlo, štětce, temperové barvy, nůžky, barevné papíry, pohyblivé oči, lepidlo v tubě

Postup: Každému z dětí dáme jeden list notového papíru. Do kalíšků rozdělíme neředěné prstové barvy, do kterých děti budou namáčet prsty a otiskovat je na osnovy notového papíru. Po úplném zaschnutí ptáčkům dokreslíme zobáčky, křídla a nožky.

Prvním krokem techniky kašírování je natrhání novinového papíru. Dále si děti nafouknou balónky. Je dobré, abychom měli v zásobě balónky již nafouknuté. Kalíšek naplníme tapetovým lepidlem, kterým se budou lepit jednotlivé kousky papíru. Je dobré, aby se děti střídaly ve dvojicích – jeden bude držet balónek, druhý lepit a naopak. Polepený balónek by měl schnout 24 hodin. Z toho důvodu bychom měli mít již hotové balónky, které děti mohou dokončit. Suché balónky se pomalují nenařazenými temperovými barvami. Nařazené barvy by mohly rozmočit již suchý papír. Z barevného papíru se vystříhne zobáček, křídla a nožičky, které pomocí lepidla připevníme k tělu ptáčka. Nakonec přilepíme pohyblivé oči.

Závěr: Každá dvojice představí svého ptáčka. Objasní zvolené barvy (tradiční či netradiční kombinace). Zaměříme se na to, jak se dětem spolupracovalo ve dvojicích. Vyzdvihneme plusy spolupráce. Na závěr setkání můžeme zhodnotit, co bylo na této technice nejzajímavější. Společně můžeme ptáčky pověsit ke vchodovým dveřím jako ochránce dětského domova.

Zpětná vazba:

- Nebyly balónky pro děti příliš velkým lákadlem k hraní/praskání?
- Netrhaly děti příliš velké nebo malé kousky papíru?
- Nebyla technika kašírování příliš časově náročná?
- Pracovalo se dobře s temperovými barvami bez použití vody?

3.9 Měsíc květen

Námět: Mandala – rozkvetlý květen

Cíl dne: Seznámit děti se třemi způsoby vytváření mandal, které lidem pomáhají zpracovat emoce, získat energii, sebevědomí, ale také celkově utišit jedince (Centrum mandala, 2019 [online]). Děti si v průběhu tvoření vyzkouší tónovat barvy, procvičí jemnou motoriku a paměť.

Motivace: Motivace proběhne formou hry. K tomu využijeme pexOesa – Mandaly (Hras, 2019 [online]). Toto barevné pexeso se dá využít více způsoby. Děti si mohou vybrat

neysympatičtější mandalu a říct, co se jim na ní nejvíce líbí, a najít k ní stejný pár. Následně všem mandalám najdeme dvojici a přiřadíme je k sobě – je potřeba se střídat. Vzhledem k náročnosti tohoto pexesa je na nás, abychom posoudili, zda si děti zvládnou zahrát klasické pexeso. Pokud ano, je vhodné, aby se nepočítalo skóre.

Organizační forma: individuální

Fyzická náročnost (1–5): 1

Psychická náročnost (1–5): 1

Prostředí: společenská místnost dětského domova

Časová náročnost celkem: 2 hodiny

- **příprava:** 5 minut
- **motivace:** 20 minut
- **průběh aktivity:** 1 hodina 15 minut
- **vyhodnocení:** 15 minut
- **úklid:** 5 minut

Pomůcky a materiál: barevná víčka, barevný papír, lepidlo v tubě, výkres A2, placatý kámen, temperové barvy, kalíšky na míchání barev, dřevěné jídelní hůlky, špejle, párátko

Postup: Na pracovní plochu položíme dostatečné množství barevných víček, ze kterých si děti postaví různě barevné mandaly.

Barevné papíry natrháme na malé kousky, které budeme lepit na výkres A2. Každá barva papíru by měla mít vždy několik odstínů, se kterými si děti mohou hrát, a mandalu tak barevně odstínovat.

Do kalíšků s pomocí dětí namícháme vždy několik odstínů od každé barvy. Poté rozdáme ploché kameny, na něž děti budou nanášet puntíky špejlí, párátky či dřevěnými jídelními hůlkami, které nám pomohou docílit většího průměru puntíků.

Závěr: Reflexe první aktivity by měla probíhat hned po jejím ukončení, kdy jsou víčka stále na svém místě. Na konci setkání můžeme prodiskutovat, který typ mandaly byl nejzajímavější, a jak se děti v průběhu tvoření cítily. Také se zaměříme na barevnou

kombinaci jednotlivých mandal. Na závěr si můžeme ukázat i jiné typy mandal a tak děti více motivovat k tomu, aby v jejich tvoření pokračovaly i po ukončení kroužku.

Zpětná vazba:

- Bavila děti práce s víčky?
- Netrhaly papíry na příliš malé nebo velké kousky?
- Pracovalo se dětem se špejlemi a párátky pohodlně?
- Nebylo tvoření mandal příliš zdlouhavé?

3.10 Měsíc červen

Námět: PET art, happening – obvyklé houby neobvykle

Cíl dne: Seznámit děti s uměním z odpadu, které využívá barevnost a různorodost plastů. Základní myšlenkou této techniky je recyklace nepotřebných PET láhví a obalů. Děti se také seznámí s různými druhy hub. Na závěr se recyklované houby opět instalují v areálu dětského domova, kde mohou bavit kolemjdoucí. Cílem této techniky je, aby se děti uvolnily a rozvíjely jemnou a hrubou motoriku.

Motivace: *„Děti, kdo z vás je vášnivým houbařem? Věděli jste, že houby rostou od jara až do zimy? Pokud tvrdíte, že ne, tak se mýlíte. Po celý rok mají houbaři co na práci. Aby se houbám dařilo, potřebují k tomu jen vhodné podmínky. A jaké podmínky to jsou? Zkuste hádat!“*

S dětmi můžeme prodiskutovat podmínky růstu hub. Poté si můžeme houby prohlédnout v atlasu a rozdělit je na jedné a nejedlé. Nakonec dětem položíme hádanku, kterou ve své knize uvádí Křížová (2017, s. 94): „Parádnice jedovaté, červené a puntíkaté? Neberte si do komůrky nikdy žádné...(muchomůrky).“

Organizační forma: individuální

Fyzická náročnost (1–5): 2

Psychická náročnost (1–5): 2

Prostředí: společenská místnost a blízké okolí dětského domova

Časová náročnost celkem: 2 hodiny

- **příprava:** 5 minut

- **motivace:** 15 minut
- **průběh aktivity:** 1 hodina 10 minut
- **vyhodnocení:** 25 minut
- **úklid:** 5 minut

Pomůcky a materiál: plastové misky, bílá víčka, PET láhve, plastové obaly od těstovin, nůžky, lepicí páska, tavná pistole

Postup: Základní návod, jak vytvořit houbu, kterou si děti mohou dotvořit podle vlastních představ. Na PET láhev přilepíme misku tak, aby vznikl klobouk. Připevnit ji můžeme tavicí pistolí (důležitý je dozor dospělého). Pokud budeme chtít zhotovit muchomůrku, na klobouk přilepíme plastová víčka – barevná kombinace je na dětech. Prstenec vyrobíme tak, že si vystříháme pásek z plastového obalu od těstovin a nůžkami na něm vytvoříme trásně. Tyto trásně nalepíme pod klobouk pomocí lepicí pásky. Hotové houby umístíme v areálu dětského domova.

Závěr: Reflexe proběhne venku po rozmístění hub v trávě. Každé z dětí může představit svoji houbu a sdělit, kterou houbou se inspirovalo. Houbám mohou děti vymyslet příběh – zda je jedlá/nejedlá, kde a kdy roste. Fantazii se meze nekladou. Řekneme si, jaké by bylo, kdyby takové houby doopravdy rostly v našich lesích. Na závěr je potřeba zdůraznit, že takto hotové výrobky slouží jen pro naši radost a po pár dnech je musíme uklidit, protože by trvalo celých 100 let, než by se naše houby rozložily.

Zpětná vazba:

- Tvořily děti klasické houby nebo vytvářely neobvyklé druhy?
- Nebyla práce s plastem příliš náročná?
- Byla reakce kolemjdoucích spíše pozitivní nebo negativní?

ZÁVĚR

Ve svém bakalářském projektu jsem se cíleně věnovala problematice syndromu ADHD. Poznatky získané studiem knih jsem propojila se znalostí prostředí Dětského domova a Školní jídelny v Prostějově, kde jsem od října roku 2018 zaměstnaná. Z toho důvodu bylo mým cílem vytvořit náměty výtvarných činností, které by mohly zkvalitnit život samotných dětí, ale i zaměstnanců dětského domova. Důležité také bylo, aby navrhované aktivity respektovaly možnosti dětského domova, potřeby zde pobývajících dětí a příliš nezasahovaly do chodu areálu, který sdílí i jiná zařízení.

V průběhu studia odborné literatury jsem měla možnost detailně nastudovat veškeré a pro moji praxi velmi důležité informace z oblasti problematiky ADHD, ze kterých budu i nadále vycházet. S ohledem na to, že jsem v dětském domově již zaměstnaná a tyto děti znám, bylo velice zajímavé propojit teorii s praxí. Veškeré mé dosavadní zkušenosti reflektovaly odbornou literaturu, z níž jsem čerpala.

V průběhu sestavování jednotlivých aktivit jsem vycházela ze znalostí dětí, pro které je kroužek určen. Děti, jež v dětském domově pobývají, mají převážně snížený intelekt, proto jsem se snažila zpracovat motivaci tak, aby byla přiměřená rozumovým schopnostem a současně i zajímavá.

Děti se v průběhu deseti měsíců seznámí s novými a mnohdy i neobvyklými technikami. Mým cílem bylo navrhnout takové činnosti, které děti příliš neunaví a budou mít pozitivní vliv na jejich osobnost. Každý blok setkání se skládá z jedné časově náročnější aktivity či více aktivit, které nejsou příliš časově náročné. Záměrem tohoto projektu bylo také nabídnout pedagogům možnost volby, jak pochopit a ztvárnit nabídnuté aktivity.

Od svých patnácti let jsem pravidelně jezdila pomáhat na tábory, které dětský domov pořádá. Jezde poměrně hodně dětí se zdravotním postižením. K těmto dětem mám velmi blízko. To je také důvod, proč jsem si vybrala studium sociální pedagogiky a dané téma svého bakalářského projektu. Po absolvování praxí v různých typech zařízení jsem došla k závěru, že bych se jednou chtěla věnovat těmto dětem. Proto bylo mým záměrem navrhnout výtvarný kroužek, který budu realizovat v září roku 2019.

POUŽITÁ LITERATURA

Bečvářová, Ivana, 2015. *Výtvarná dramatika v pedagogické praxi: netradiční činnosti pro předškolní a školní věk*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0906-5.

DSM-5: Diagnostický a statistický manuál duševních poruch. Editor Jiří RABOCH, editor Michal HRDLIČKA, editor Pavel MOHR, editor Pavel PAVLOVSKÝ, editor Radek PTÁČEK, přeložil Martina VŇUKOVÁ. Praha: Hogrefe – Testcentrum, 2015, liv, 1032 s. ISBN 978-80-86471-52-5.

EXLER, Petr, 2015. *Využití projektové metody ve výtvarné výchově s artefietickými postupy*. 1 vyd. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4620-2.

HORT, V., M. HRDLIČKA a J. KOCOURKOVÁ, 2008. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. 2 vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-404-5.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ, 2010. *Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině*. 1 vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2697-7.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ, 2015. *Máme dítě s ADHD. Rady pro rodiče*. 1 vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5347-8.

Kronika školy I. 1951–1984. Uložena na obecním úřadě v Čechách pod Kosířem. Materiál pro vnitřní potřebu. Nепublikováno.

Kronika školy II. 1985–2002. Uložena v Dětském domově a Školní jídelně Prostějov. Materiál pro vnitřní potřebu. Nепublikováno.

Kronika školy III. 2002–2007. Uložena v Dětském domově a Školní jídelně Prostějov. Materiál pro vnitřní potřebu. Nепublikováno.

KŘÍŽOVÁ, Žaneta, 2017. *Výtvarné náměty a techniky v předškolním vzdělávání*. 1 vyd. Praha: Dr. Josef Raabe s.r.o. ISBN 978-80-7496-343-8.

Mezinárodní klasifikace nemocí: mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění desáté decenální revize. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 1996, 207 s. ISBN 8090185649.

MICHALOVÁ, Zdeňka, 2007. *Sondy do problematiky specifických poruch chování*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš. ISBN 80-7311-075-X.

- MUNDEN, Alison a Jon ARCELUS, 2008. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. 3 vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-430-4.
- NEDVĚDOVÁ, Zdeňka a Iva ZATLOUKALOVÁ, 2000. *Výtvarná tvorba*. 1 vyd. Olomouc: Rubico. ISBN 80-85839-46-6.
- PACLT, Ivo a kol., 2007. *Hyperkinetická porucha a poruchy chování*. 1 vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1426-4.
- POTMĚŠILOVÁ, Petra, 2015. *Pojmotvorný proces u dětí se sluchovým postižením*. 1 vyd. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4812-1.
- RIEFOVÁ, F. Sandra, 2010. *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole*. 2 vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-728-2.
- ROESELOVÁ, Věra. 1996. *Techniky ve výtvarné výchově*. 1 vyd. Praha: Sarah. ISBN 80-902267-1-X.
- ROESELOVÁ, Věra. 2003. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Přepřacované vydání. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-7290-129-X.
- SLAVÍKOVÁ, V., H. HAZUKOVÁ a J. SLAVÍK, 2010. *Výtvarné čarování. Artefiletika pro předškoláky a mladší školáky*. 2 vyd. Úvaly: Tiskárna Úvaly, spol. s.r.o. ISBN 978-80-7361-079-1.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Rozšířené a přepracované vydání*. 5 vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0225-7.
- VALACHOVÁ, Daniela, 2014. *Výtvarná tvorba dětí v materské škole*. 1 vyd. Slovakia: INFRA, s.r.o. ISBN 978-80-86666-50-1.
- YARNEY, Susan. 2014. *Povím vám o ADHD. Průvodce pro rodinu a přátele*. 1 vyd. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-0565-2.
- ZDENĚK, Mirko a kol., 1987. *Základy výtvarné výchovy*. Praha: SPN.
- ZELINKOVÁ, Olga, 2011. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 3 vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0044-4.

POUŽITÉ INTERNETOVÉ ZDROJE

Bertík pomáhá. [online], [cit. 2019-03-08], 2018. Dostupné z: <https://www.nadacnifondalbert.cz/stranka/pro-zadatele/73-bertik-pomaha>

Centrum mandala. [online], [cit. 2019-03-17], 2019. Dostupné z: <https://www.centrum-mandala.cz/o-mandalach>

Centrum pro rodinu a sociální péči. [online], [cit. 2019-03-10], 2019. Dostupné z: <https://www.crsp.cz/poradame/kurzy-a-vzdelavani/vzdelavani-oblasti-adhd/>

Česká společnost ornitologická. [online], [cit. 2019-03-17], 2004. Dostupné z: <http://oldcso.birdlife.cz/index.php?ID=828>

Hras. [online], [cit. 2019-03-18], 2019. Dostupné z: <https://www.hras.cz/spolecenske-hry/rodinne-hry/pexoesa/pexeso-pexoesa-mandaly>

Mladé pojetí výtvarné výchovy v České republice – Artefiletika. [online], [cit. 2019-03-09], 2012. Dostupné z: <http://artefiletika.kvk.zcu.cz/clanky/8-teorie-artefiletiky/122-mlade-pojeti-vytvarne-vychovy-v-ceske-republice-artefiletika>

Muzeum a galerie v Prostějově. [online], [cit. 2019-03-17], 2019. Dostupné z: <http://www.muzeumpv.cz/muzeum/expozice/archeologie.html>

NELSON, Stacey. How Art Therapy Tames Impulsivity, Distractibility, and Anxiety. *Issue Of Additude Magazine. Inside the ADHD mind*, [online], [cit. 02-3-2019], 2013. Dostupné z: <http://www.additudemag.com/adhd/article/10114.html>

POTMĚŠILOVÁ, PETRA. Artefiletika a její možnosti využití u dětí se sluchovým postižením. *Paidagogos*, [online], [aktualizováno: 2017-01-17], [cit. 2019-03-02], 2016, 2, #3. s. 49-62. Dostupné z: <http://www.paidagogos.net/issues/2016/2/article.php?id=3>

RODOVÁ, Veronika a Kateřina, LOJDOVÁ. Rozhovor s Janem a Vladimírou Slavíkovými o artefiletice jako expresivní tvorbě spojené s reflexí v dialogu. *Odborný časopis pro učitele základní školy Komenský.* [online], [cit. 2019-03-08], 2016, 2, s. 5–12. Dostupné z: <https://www.ped.muni.cz/komensky/rozhovory/183-rozhovor-s-janem-a-vladimirou-slavikovymi-o-artefiletice>

Základní charakteristika zařízení. [online], [cit. 2018-07-17], 2018. Dostupné z: <http://www.ddprostejov.cz/o-nas>

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. [online], [cit. 2019-03-10], 2004. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich-1>